

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Itkonen, Hannu

Title: Ministeri muistelee järjestöremonttia

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Liikuntatieteellinen seura 2023

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Itkonen, H. (2023). Ministeri muistelee järjestöremonttia. *Liikunta ja tiede*, 60(1), 84-85.

arvioitua

man teoksen kanssa. *Jalkapallon kauneutta* lukiessa pitäisi vuorostaan uskoa, että edellä mainitut perimmäiset kysymykset ovat esteettisiä, eivät sittenkään eettisiä. (Kirjan nimeksi sopisi myös ”Kaikki mitä olen aina halunnut sanoa jalkapallosta”. Historiasta harpataan arkkitehtuuriin, muodista museoihin, faneista naisiin, ja niin edelleen.)

Tutkija-fani mieltää jalkapallon ”kulttuurimuodoksi”, jonka ”ytimestä on leikki”. Totalisoiva ilmaisu kattaa toden totta niin pihapelit, harrastelijasarjat kuin Qatarissa nähdyt, monimiljonäärien tähdittämät ja öljymiljardöörien valvomat yhteenototkin.

Moinen puhetapa muistuttaa ajasta ennen **Henning Eichbergiä**, tavallaan viattomasta ajasta, jolloin ”urheilun” kattokäsitteen alle mahdutettiin suurin piirtein kaikki ihmisen harjoittama liikehdintä. Valinta on edelleen sallittu, mutta perusteluiksi en oikein kelpuuta mainintoja pallon kiehtovuudesta ”geometrisenä esineenä” tai jalkapallourheilun kiistattoman suuresta suosiosta.

Asia erikseen on se, miten yhdistää riistopalloniteen kerrassaan nihilistinen visio saman tekijän estetisoivaan leikiteesiin. Kai jotenkin niin, että hupia tuottavaan pallotteluun välineellisesti suhtautuvat pahikset pyrkivät pilamaan pelin, ja heistä jotenkin eroon hankkiutumalla urheilun terve ydin hohtaisi entistä kirkkaampana. Tuohonkin tapaan on luvallista järkeillä, mutta silloin kehotan varautumaan yhä uusiin paljastuksiin, protesteihin, kohukisoihin ja poliisitutkintoihin.

Muutoin on tietysti mitä ilahduttavinta, että myös Sami Kolamon tapaiset ”jalkapalloromantikot” (hänen ilmaisunsa) pohtivat urheilua vakavissaan, olipa tuo pohdinta pohjimmiltaan hyvää tarkoittavaa tai aidosti kriittistä. Ikääntyvä kaunokirjailija **Jukka Pakkanen** on saanut arvoisensa akateemisen seuraajan. Oheisen sitaatin äärellä jäin vain miettimään, missä viipyvät vastaavat oodit käsipallosta, koripallosta, hevospoolosta tai vaikka kotikutoisesta pesäpallosta:

”Taitava keho tietää mitä tulee tehdä kussakin tilanteessa ja siksi siihen voi luottaa. Kyse on ajattelevista jaloista. Jalkapalloilija ei määrää jalkojaan tumpamaan sinne tai tänne. Hän ei ensin ajattele liikkuvansa ja sitten liiku. – – Tässä saumattomassa vuorovaikutteisuudessa, jota voi myös kutsua kehomieleksi, on taidon kauneuden ydin jalkapallossa.”

Jos nyt pallon arvaamatonta pompahtelua ja pelaajien akrobatiaa olisi aivan pakko pysähtyä hämmästelämään pitkäksi toviksi, silloin kyllä hakeutuisin lähimmälle uimarannalle seuraamaan lentopallon liikeratoja. Siinä miljöössä hiekan pöllähtely on yksinomaan suotavaa, eivätkä stadionin kannatinpalkit estä katsetta hakeutumasta järven takaiseen taivaanrantaan.

ERKKI VETTENIEMI, YTT
tietokirjailija
erkki.s.vettenniemi@student.jyu.fi

Kirja

Ministeri muistelee järjestöremonttia

Tytti Isohookana-Asunmaa. Kabinettipeliä urheilujärjestöissä.
SUHS 2022. 240 s.

SUOMESSA ELETIIN 1990-LUVUN ALKUVUOSINA suurten murrosten aikaa. Taloudellisen laman seurauksena bruttokansantuote laski 13 prosenttia ja työttömyys nousi lähes pariinkymmeneen prosenttiin. Lama kouraisi myös urheilujärjestöjä. Maamme suurin urheilujärjestö Suomen Valtakunnan Urheiluliitto (SVUL) ajautui konkurssin partaalle.

Laman oloissa huhtikuussa 1991 Suomeen synnytetettiin **Esko Ahon** johtama porvarihallitus, jonka kulttuuriministeriksi valittiin keskustalainen **Tytti Isohookana-Asunmaa**. Suomen Urheiluhistoriallisen seuran julkaisemassa teoksessa ministeri käsittelee kansallisen urheilujärjestelmän uudistamista 1990-luvulla. Kirjoittaja nimeää esityksensä muistelmaksi. Henkilökohtainen näkökulma perustuu pääosin ministeriajan muistiinpanoihin, lehtileikkeisiin ja kerättyyn dokumenttiaineistoon. Isohookana-Asunmaan arkisto on luovutettu Kansallisarkiston Oulun toimipisteeseen.

Tutkijakoulutuksen saanut Isohookana-Asunmaa on tallentanut aineistoaan perusteellisesti. Tapaamiset ja kokoukset on ajoitettu tarkasti paikoilleen. Lukijalle jää vaikutelma, että ministeri on suunnitellut jossakin vaiheessa kirjoittavansa tapahtumista. Kun urheilujärjestöjen – lähinnä SVUL:n ja Työväen Urheiluliiton (TUL) – ”ehyttämistöimistä” on kulunut jo kolmisenkymmentä vuotta ja monet tuon ajan toimijat ovat poistuneet keskuudestamme,

tapahtumien perkaaminen on jäämässä tutkijoiden vastuulle. Tutkijoiden työtä hankaloittaa se, että esimerkiksi osasta pääsovittelija **Harri Holkerin** vetämistä istunnoista ei laadittu muistioita. Myöskään vilkas kulissipeli ei dokumentoinut mihinkään.

Isohookana-Asunmaa ei säästele teoksessaan ketään. Kriitikkiä saavat niin järjestöjohtajat kuin poliitikot oman puolueen ministereitä myöten. Ajoittain ministeri joutui napit vastakain jopa oman pääministerinsä Esko Ahon kanssa. Tylyn arvion saavat myös urheilujohtajat ja osin virkahenkilökin, jotka taktikoidessaan syöttivät intressidonnaista tietoa eri suuntiin. Kirjan eittämätön ansio on toimijasuhteiden ja tuolloisten poliitikakäytäntöjen valaisu. Tässä suhteessa Isohookana-Asunmaan toive 1990-luvun urheilupolitiikan historian täydentymisestä toteutuu.

Urheiluliikkeen ehytymisprosessi johti Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n perustamiseen marraskuussa 1993. Dramaattisten vaiheiden jälkeen ministeri ilmoitti SVUL:lle, ettei se tule olemaan valtionapukelpoinen liityksään uuden järjestön jäseniksi. Niinpä SVUL puheenjohtaja **Jukka Uunila** ilmoitti viime tingassa järjestönsä jäävän pois SLU:sta. Arvovaltatappion kärsivät etenkin kokoomusministeri **Ilkka Kanerva** ja SVUL:n pääsihteeri **Mauri Oksanen**, jotka ajoivat kovaa linjaa suhteessa **Matti Ahteen** johtamaan TUL:ään. Ahde ilmaisi tyytyväisyytensä, sillä säilyihän TUL itsenäisenä SLU:hun liittyneenä jäsenjärjestönä.

Urheilun ehyttämisprosessista on kirjoitettu eri yhteyksissä. **Keijo K. Kulhan** jo vuonna 1995 ilmestyneen pika-historian ja etenkin sen kriitikkötöimän siteeraamisen Isohookana-Asunmaa kyseenalaistaa vahvasti. Osa prosessissa mukana olleista ei ole julkais-

sut muistelmiaan tai on ainoastaan sivunnut tapahtumia. **Jari Kontkasan** vuonna 1995 valmistunut yhteiskunta-politiikan pro gradu -tutkielma SVUL:n ja TUL:n yhdyntymiskeskusteluista ja niiden juurista ei ole kulkeutunut Isohookana-Asunmaan käsiin.

Yhdeksi perusteluksi muistelujensa kirjoittamiseen Isohookana-Asunmaa esittää sen, että **Tapani Hautamäki** on väitöskirjassaan (2019) käsitellyt ainoastaan SVUL:n, SLU:n ja Suomen Urheiluliiton (SUL) johtamista ja jättänyt muut urheilujärjestöt käsittelemättä. Tulkinta on omituinen. Yhdessä väitöskirjassa koko urheilukentän käsitteleminen on mahdotonta ja rajauksia nimenomaisesti johtamisen tutkimisessa on ollut pakko tehdä.

Terävin kritiikki Isohookana-Asunmaan kiinnostavaan ja rohkeutta osoittavaan muisteluteokseen kohdistuu lukuun, jossa kirjoittaja tekee jälkiarviotaan ulottaen tarkastelunsa nykypäiviin saakka. Hyödyllistä olisi ollut, jos muistelijä olisi tutustunut lukuisiin tutkimuksiin liikuntakulttuurin erityymisestä. Juuri eriytyminen lisääntyneine lajeineen ja liikkumismuotoinen oli merkittävä tekijä, jonka vaikutus ulottui myös liikunnan ja urheilun poliittikkäkäytäntöihin. Tämä puoli jää nyt vähälle huomiolle. Tutkijoille jääkin selvittävää muun muassa, mil-laisiin poliittisiin menettelytapoihin urheilujohtajat olivat sosiaalistuneet 1970-luvulta lähtien sekä millaiset toimijaverkostot vaikuttivat tapahtumien taustalla. Myös konsulttivetoinen LIKUSTRA-prosessi – jota Isohookana-Asunmaa käsittelee ainoastaan runsaan sivun verran – ansaitsisi Vierumäki-istuntoineen perusteellisen analyysin.

HANNU ITKONEN

liikuntasosiologian emeritusprofessori
hannu.itkonen@jyu.fi

SVUL:n omakuva

Jouni Lavikainen, Kalle Rantala, Vesa Vares & Kalle Virtapohja.
SVUL:n vuosisata. Suomen suurin ja vaikutusvaltaisin urheilujärjestö.

Urheilun ja liikunnan kulttuurikeskus Tahdon 2022. Urheilumuseon tutkimuksia 4, 496 s.

SUOMEN VALTAKUNNAN URHEILULIITON (vuoteen 1961 Suomen voimistelu- ja urheiluliitto) historiateos koostuu neljän kirjoittajan itsenäisistä kro-

logisesti etenevistä osioista. Urheilun ja liikunnan kulttuurikeskus Tahdon näyttelypäällikkö **Kalle Rantala** kuvaa suomalaisen liikunnan ja urheilun alkuvaiheita lähinnä arkistolähteiden ja Suomen Urheilulehden artikkeleiden kautta. Teksti on sinänsä sujuva katsaus suomalaisesta urheilusta ja liikunnasta 1800-luvun lopusta aina 1930-luvun lamaan, mutta vuoropuhelu aikaisemman tutkimuksen kanssa olisi ollut paikallaan.

Teoksessa käydään läpi SVUL:n järjestöstruktuurin kehitystä, rahoitusta, urheilumienestystä ja ennen kaikkea suhdetta Työväen urheiluliittoon ja ruotsinkieliseen urheiluun järjestön oman aineistoon tukeutuen. Rantalan aihevalinnat leimaavat koko teosta.

Turun yliopiston poliittisen historian professori **Vesa Vares** käsittelee kahdenkymmen vuoden ajanjaksoa, jonka aikana SVUL ja TUL hakevat jatkuvasti olemassaolon oikeutusta suhteessa toisiinsa. Vares osoittaa hyvin, kuinka 1930-luvulla **Urho Kekkosen** kättilöimä järjestö rakenne säilyi SVUL:ssa aina 1990-luvulle saakka. Ilahduttavaa on huomata, että Vares keskustelee aikaisemman tutkimuksen ja niissä tehtyjen tulkintojen kanssa.

Teoksen päätoimittaja, tietokirjailija **Kalle Virtapohja** kuvaa toisen maailmansodan jälkeistä aikaa aina 1980-luvulle saakka. Sen kuluessa ratkottiin SVUL:n ja TUL:n välejä urakalla muun muassa tasavallan presidentti **Urho Kekkosen** johdolla, eikä sopua meinannut löytyä millään. Näihin vuosiin liittyi myös erikoisliittojen painoarvon kasvu suhteessa piirijärjestöihin. Samalla liitot halusivat ottaa seurat omaan kontrolliinsa. Näkyvissä oli urheilun ja liikunnan eriytymisen alku.

Urheilun ja liikunnan kulttuurikeskus Tahdon erityisasiantuntija **Jouni Lavikainen** analysoi suhteellisen lyhyttä,

mutta kiinnostavaa ajanjaksoa eli SVUL:n viimeisiä toimintavuosia 1980–1994. Nämä myrskyn vuodet ansaitsevat oman ruotimisensa etenkin tehtyjen taloudellisten päätösten ja valintojen suhteen. Onkin selvää, että monen lukijan mielenkiinto kohdistuu juuri järjestön kohtalonpäiviin. SVUL:n vuosisadan loppuviivestyksen tekee Urheilun ja liikunnan kulttuurikeskus Tahdon kokoelmapäällikkö **Ossi Viita**.

Ensikäden lähteiden käytössä SVUL:n historia on mainio esimerkki. Olihan tutkijoilla käytössään 113 metriä arkistokoteloita. Onkin ollut vaativa tehtävä seuloa tästä kokonaisuudesta oleellinen ja tiivistää se tekstiksi. Tässä suhteessa tekijät ovat onnistuneet, sillä teos kuvaa SVUL:n keskuhallinnon toimia koko historian aikana – tekstistä kuuluu järjestön ääni.

Kirjassa painotetaan useaan otteeseen, kuinka SVUL piti itseään epäpoliittisena toimijana. Porvarilliset arvot terästettynä vuoden 1918 jälkeen Valkeisen Suomen ajatusmaailmalla ohjasivat kuitenkin keskusjärjestöä. Vastavoimanaan SVUL-toimijat pitivät TUL:n poliittisesti väritynyttä agenda. Suhdautuminen ruotsinkieliseen urheiluliikkeeseen jakoi urheilua talvisotaan saakka. Toisen maailmansodan jälkeen SVUL:n asema muuttui. Porvarillinen urheiluliike joutui pohtimaan asemaansa, sillä TUL:n poliittinen asema vahvistui Neuvostoliiton vaikutuksesta.

Teoksesta käy hyvin ilmi, että valtakunnallinen keskusjärjestöhaave pysyi suunnitelmassa vuosikymmenestä toiseen. Tämä olisi vaatinut kolmen suuren (SVUL, TUL ja CIF) yhdistymistä, mutta liikuntapoliittista tahtoa tai pakkoa tälle ei kuitenkaan löytynyt ennen 1990-lukua.

Liikuntapoliittinen ohjelman laatiminen ja SVUL:n yhteiskunnallisen aseman määrittely olivat keskiössä tul-taessa 1970-luvulle. Järjestö näki liikuntapolitiikasta tulleen merkittävä osa yhteiskuntapolitiikkaa. SVUL:n johto huolestui **Jukka Uunila** etunäissä 1980-luvulla urheilun ja liikunnan yhteiskunnallisesta painoarvosta, jota piti perustella. Ensimmäisen kerran SVUL:n historiassa kilpa- ja huippu-urheilun asema haastettiin, kun kansalaisilta kysyttiin mielipidettä sen asemasta maassamme. Tämä oli seurausta liikuntakulttuurin laajenemisesta ja eriytymisestä.

Koko SVUL:n historian ajan sen suurin ja pysyvin rahoittaja oli valtio ensin budjettivaroista ja sitten Veikkauksen